Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği Türkçe Uyarlama Çalışması

Hacer MERTTÜRK YETEN
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
hacermertturk@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5402-3705

Prof. Dr. Halil EKŞİ
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
halileksi@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7520-4559

Özet

Bu çalışmada, Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği'nin (Cantarero ve diğerleri, 2021) Türkçeye uyarlanması amacıyla psikometrik özellikleri incelenmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 282 kadın 88 erkek olmak üzere 370 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada dilsel eşdeğerlik bulgularına bakılarak Türkçe ve İngilizce formlar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ölçüt geçerliliği için bakılan Anlamlandırma Ölçeği ile Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu 0.52 olarak bulunmuştur ($p = 0.00$). Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ve uyum indeksleri kabul edilebilir değer aralığında bulunmuştur. Ölçeğin tek faktörlü yapısı korunmuş, madde yükleri .31 ve .77 arasında değişmektedir. SPSS'te yapılan güvenilirlik analizi sonucuna göre, Cronbach iç tutarlık katsayısı .885 olarak hesaplanmıştır. Madde ayırt edici geçerliliği için yapılan alt ve üst %27'lik grup karşılaştırması sonucu ölçek maddelerinin ayırt edici geçerliliği sağladığı görülmüştür ($p<.05$). Bu çalışmada yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği Türkçe formunun Türk yetişkinlerdeki anlamlandırma ihtiyacını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anlamlandırma, Anlamlandırma İhtiyacı, Ölçek Uyarlama, Güvenirlik, Geçerlik

Adaptation of the Need for Sense-Making Scale to Turkish

Abstract

The present research investigates the psychometric properties of the Need for Sense-Making Scale (Cantarero et al., 2021) with the purpose of adapting it to Turkish sample. Study sample consists of 282 female and 88 male participants, in total of 370. Regarding the linguistic equivalence of the scales, it is found that there is no significant difference between the English and the Turkish forms. For criterion validity of the scale, the relationship with the Sense-Making Scale is examined and significant positive correlation is found (r=0.52, p=0.00). Structural validity of the scale is analyzed through confirmatory factory analysis (CFA) and found the fit indices were found to be within the acceptable range. The uni-dimensional structure of the NSM was confirmed, and item loads ranged between .31 and .77. The scale is found to be highly reliable (r=0.88). Discriminant validity of the NSM was analyzed through item-total correlation and comparison of the upper 27% and lower 27% groups and yielded satisfactory results (p<.05). Present research shows enough evidence to use NSM in Turkish samples as a valid and reliable tool.

Keywords*:* Sense-Making, Need for Sense-Making, Scale Adaptation, Reliability, Validity

1. Giriş

Yaşadıklarında anlam bulma, anlam arayışı ve olanları anlamlandırma ihtiyacı insanların ortak ve temel bir özelliğidir (Frankl, 1946; Cantarero ve diğerleri, 2021). Hayatın anlamı ve anlam arayışı soruları psikolojide uzun yıllardır araştırılan bir konudur (Frankl, 1946; Ungersma, 1968; Baumeister, 1991; Peterson ve diğerleri, 2005; Steger ve diğerleri, 2006; Steger ve diğerleri, 2011). Bir eylemi ya da bir hayatı anlamlı kılan nedir? Crescioni ve Baumeister (2013)'e göre hayatın anlamlılığı, kişilerin yaşam deneyimlerinin önemli, sabit değerleriyle uyumlu olması ve önemli hedeflerinin gerçekleştirilmesinde katkıda bulunmasıyla ilişkilidir. Aynı zamanda, kişilerin hayatlarının anlamlı olması için 4 anlam ihtiyacının olduğu vurgulanır. Amaç koyma, davranışları değerler ve ahlaki standartlara göre gerekçelendirme, öz-yeterlik ve çevre üzerinde etkin olma ve son olarak kendilik değeri ve diğerleri tarafından değerli görülme, bireylerin hayatlarını anlamlı addetmek için ihtiyaç duydukları 4 başlığı oluşturur (Crescioni ve Baumeister, 2013). Benzer şekilde Frankl'a (1946) göre de insanı harekete geçiren, tam olmayı sağlayan anlam arayışının kendisidir ve anlamlılığın koşulu, ideallere, değerlere ve nihai bir amaca sahip olmaktır.

Anlam bulma ile fiziksel sağlık (Czekierda ve diğerleri, 2017), kişilik özellikleri (Ulu, 2018), geçmişe özlem-nostalji (van Tilburg ve diğerleri, 2013), duygusal sıkıntılar (Pettitt, 2017), can

sıkıntısı (Marshall ve diğerleri, 2019; Moynihan ve diğerleri, 2020), maneviyat (Yoon ve diğerleri, 2020) ve iyi oluş (Russo-Netzer, 2018) gibi çeşitli değişkenler arasında ilişki bulunmuştur. Özellikle anlam ve yaşam doyumu arasındaki ilişki araştırılmış, pozitif psikoloji çalışmalarında yer tutmuştur (Steger ve diğerleri, 2011).

Anlam arayışı ve anlam bulmadan farklı bir psikolojik kaynak olarak anlamlandırma ihtiyacı, kişilerin karşılaştıkları yeni ya da belirsiz bir durum/olay sırasında harekete geçer ve kişiler, olaylar arası bağlantılar kurmaya, anlam çıkarmaya çalışır (Cantarero ve diğerleri, 2021). Anlamlandırma ihtiyacı, olaylar arası ilişkileri görme ve kurma ihtiyacıdır ve kişiler, bu bağlantıları kurma ihtiyacı düzeylerine göre farklılık gösterir (Cantarero ve diğerleri, 2021). Cantarero ve diğerleri (2021), bu kavramı ele alırken anlamlandırma ihtiyacının anlam elde etme sürecinde bir araç olduğunu savunur. Bu kişisel kaynak, anlamlı aktiviteler arayışını tetikleyerek anlam bulma ihtimalini de arttıracaktır.

Literatüre bakıldığında anlamı ölçmeye dair birçok ölçeğe rastlanmaktadır. Sık kullanılan yaşamın anlamı ölçekleri arasından Yaşamda Anlam Ölçeği (Steger ve diğerleri, 2006), Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği (Aydın ve diğerleri, 2015), anlamlandırma davranışını ölçen Anlamlandırma Ölçeği (Tuğsal, 2019), anlam ihtiyacını dindarlık ile ilişkisi bağlamında ölçen Anlam İhtiyacı Ölçeği (Abeyta ve Routledge, 2018) bu konudaki ölçekler arasında örnek gösterilebilir. Cantarero ve diğerleri (2021), anlamlandırma ihtiyacı ölçeğini bu ihtiyacın kişiler arasındaki farklılığını ölçmek için geliştirmişlerdir. Türkiye geleneksel kültüründe varoluşçu düşüncelerin, hayatı anlamlandırmanın ve anlamlandırma için de din, tasavvuf gibi yapılarla eskiden beri devam eden yoğun bir bağın varlığını bilmekteyiz. Bu tür dini-geleneksel yapıdaki toplumlarda anlam, sebep arama/bulma kavramları, her şeyin bir amacı olduğu ve hayatın boşa geçmediği düşünceleri büyük önem arz etmektedir. Bu sebepten dolayı ve ayrıca, Türkçe'de bu kavramı ölçen bir ölçek geliştirilmiş olmaması sebebiyle bu adaptasyon çalışmasının literatürdeki boşluğu dolduracağı öngörülmektedir.

2. Yöntem

Çalışma grubu

Uyarlanmak istenen ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla kolay ulaşılabilirlik örnekleme metoduyla 282 kadın 88 erkek olmak üzere 370 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların 12'si (%3,2) ilkokul, 80'i (%21,6) lise, 14'ü (%3,8) ön lisans, 189'u (%51,1) lisans, 68'i (%18,4) yüksek lisans ve 7'si (1,9) doktora mezunudur. Çalışmanın İngilizce'den Türkçe'ye adaptasyonunu dilsel açıdan sağlamlaştırmak ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla İngilizce seviyesi ileri düzeydeki 41 kişiye ulaşılmış, hem İngilizce hem Türkçe formlar 2 hafta arayla uygulanmıştır. Bu kişilerin 30'u lisans, 10'u yüksek lisans, 1'i doktora mezunudur.

Veri toplama araçları

Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği (Need for Sense-Making Scale)

Bu çalışmada uyarlanacak olan Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği, insanların anlamlandırma ihtiyaç düzeylerinin farklılık gösterdiğini göstermek ve anlam oluşturma süreçlerini daha iyi anlamak amacıyla Cantarero ve diğerleri (2021) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır, tek boyutludur ve 7'li likert formatındadır. Yazarlar ilk önce anlamlandırma ihtiyacının duygusal, bilişsel ve davranışsal boyutlarını içeren 30 maddeyi oluşturmuş ve 3 psikolog tarafından içerik geçerliliği için incelenmiştir. Hakemler maddelerin anlamlandırma ihtiyacı kavramını yansıtıp yansıtmadığını 0-2 arası derecelendirmiş ölçekle değerlendirmiştir (0= anlamlandırma ihtiyacını hiç yansıtmıyor, 1=anlamlandırma ihtiyacını yetersiz yansıtıyor, 2= anlamlandırma ihtiyacını iyi yansıtıyor). En sonunda iki ret alan bir madde çıkarılarak nihai 29 maddelik form oluşturulmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .94 olmuştur. Yapılan DFA analizi ölçeğin tek faktörlü yapısını desteklemiş ve uyum indekslerinin kabul edilir değer aralıklarında olduğu görülmüştür: $\chi 2/df = 1.67$, RMSEA = .059 (90% CI = [.051, .067]), GFI = .94, TLI = .96, CFI = .97, IFI = .97, SRMR = .10. Maddelerin faktör yükleri 0.24 ve 0.97 arasında değişmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık, geçerlik ve güvenilirlik seviyelerinin yeterli olduğu görülmektedir.

Anlamlandırma Ölçeği

Bireylerdeki anlamlandırmayı ölçmek için Tuğsal (2019) tarafından Türkçe geliştirilmiş, 22 maddeli 5 faktörlü ve 5'li likert tiplidir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre madde faktör yükleri .53 ve .87 arasında değişmektedir. Örgütsel çalışmalar ve davranış bilimleri çalışmalarında kullanılmak üzere Türkçe geliştirilen bu formun güvenilirliği yüksektir (r = .89). Ölçüt geçerliliğini incelemek ve sağlamlaştırmak için Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği ile arasındaki uyuma korelasyon analiziyle bakılacaktır.

İşlem

Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği uyarlama sürecine ölçeğin geliştiricilerinden e-posta yoluyla izin alınarak başlanmıştır. Alınan onay sonrası ilk olarak ölçeği İngilizce'den Türkçe'ye 2 İngilizce Öğretmenliği, 3 Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik mezunu olmak üzere 5 uzman çevirmiştir. Çeviriler panel çalışmasıyla 3 psikolojik danışman tarafından tek bir form haline getirilmiştir. Nihai hal verilen Türkçe form anadili İngilizce ve Türkçe olan bir kişi tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Türkçe ve İngilizce formlar arasında uyum sağlandığı görülmüştür. Getirilen son haliyle beraber sırasıyla İngilizce ve Türkçe formlar dilsel eşdeğerliği ölçmek için 2 hafta arayla araştırmacının ulaşabildiği, İngilizcede ileri seviyede olan lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu 41 kişiye uygulanmıştır.

Ölçüt geçerliliğini sağlamak için Tuğsal (2019) tarafından geliştirilen Anlamlandırma Ölçeği ile beraber Anlamlandırma İhtiyacı Türkçe formu 41 kişi tarafından cevaplanmıştır. Yapı geçerliliğini sağlamak için doğrulayıcı faktör analizi Lisrel programı kullanılmış ve madde analizlerine bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Madde ayırt edicilik analizi içinse ölçeğin toplam puanlarını baz alarak elde edilen alt ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanları aralarındaki fark SPSS programında bağımsız t-test yöntemiyle incelenmiştir.

3. Verilerin Analizi – Bulgular

Ölçeğin dilsel eşdeğerliliğini sağlamak amacıyla 2 hafta arayla uygulanan formdan elde edilen veriler SPSS programında eşleştirilmiş grup t-testi yapılarak analiz edilmiştir. Tüm maddelerin ortalama puanlarına bakılarak yapılan analiz sonucunda verilen cevaplar arası anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumda Türkçe ve İngilizce formların benzer olduğu ve dilsel eşdeğerliliğin sağlandığı söylenebilir. Aşağıda t-test sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Ölçek Maddelerinin Dilsel Eşdeğerliklerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Eşleştirilmiş Grup t-testi Sonuçları

No	*t*	*p*	No	*t*	*p*	No	*t*	*p*	No	*t*	*p*	No	*t*	*p*
Mad.1	-1.37	0.17	Mad.7	0.37	0.71	Mad. 13	-0.64	0.52	Mad.19	1.97	0.05	Mad. 25	0.51	0.61
Mad.2	0.69	0.49	Mad.8	-0.71	0.47	Mad. 14	-0.20	0.84	Mad.20	1.17	0.24	Mad. 26	0.15	0.87
Mad.3	1.44	0.15	Mad.9	0.71	0.47	Mad. 15	0.00	1.00	Mad.21	0.95	0.34	Mad. 27	-0.07	0.94
Mad.4	-0.55	0.58	Mad.10	1.89	0.06	Mad. 16	-0.15	0.88	Mad.22	0.78	0.43	Mad. 28	0.33	0.74
Mad.5	0.69	0.48	Mad.11	0.58	0.56	Mad. 17	0.71	0.47	Mad.23	1.64	0.10	Mad. 29	0.64	0.52
Mad.6	0.52	0.60	Mad.12	1.26	0.21	Mad. 18	0.53	0.59	Mad.24	1.63	0.11			

n=41, SD=40

Ölçüt geçerliliği sağlamak amacıyla Türkçe Anlamlandırma İhtiyacı formu ile Anlamlandırma Ölçeği testi uygulanmış ve korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($r = 0.525$, $p = 0.00$). Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği Türkçe formu verileri Lisrel programıyla faktör analizi yapılarak incelenmiştir. Ölçeğin orijinalinde tek faktörlü yapı bulunduğu için analiz bir faktörlü yapılmıştır ve uyum indeksleri kabul edilebilir değer aralığında yer almaktadır. Madde yükleri .31 ve .77 arasında değişmektedir. SPSS'te yapılan güvenilirlik analizi sonucuna göre, Cronbach iç tutarlık katsayısı .885 olarak hesaplanmıştır. Madde ayırt edici geçerliliği için yapılan alt ve üst %27'lik grup karşılaştırması sonucu ölçek maddelerinin ayırt edici geçerliliği sağladığı görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 2. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeline İlişkin Uyum Parametreleri

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Elde Edilen Uyum Değerleri
c2/df	0≤c2≤2df	2df≤c2≤5df	2.966
RMSEA	0≤RMSEA≤0.05	0.05≤RMSEA≤0.08	0.074
SRMR	0≤SRMR≤0.05	0.05≤SRMR≤0.10	0.078
IFI	0.95≤IFI≤1.00	0.90≤IFI≤0.95	0.929
CFI	0.95≤CFI≤1.00	0.90≤CFI≤0.97	0.928
GFI	0.90<GFI<1.00	0.85< GFI <0.90	0.903

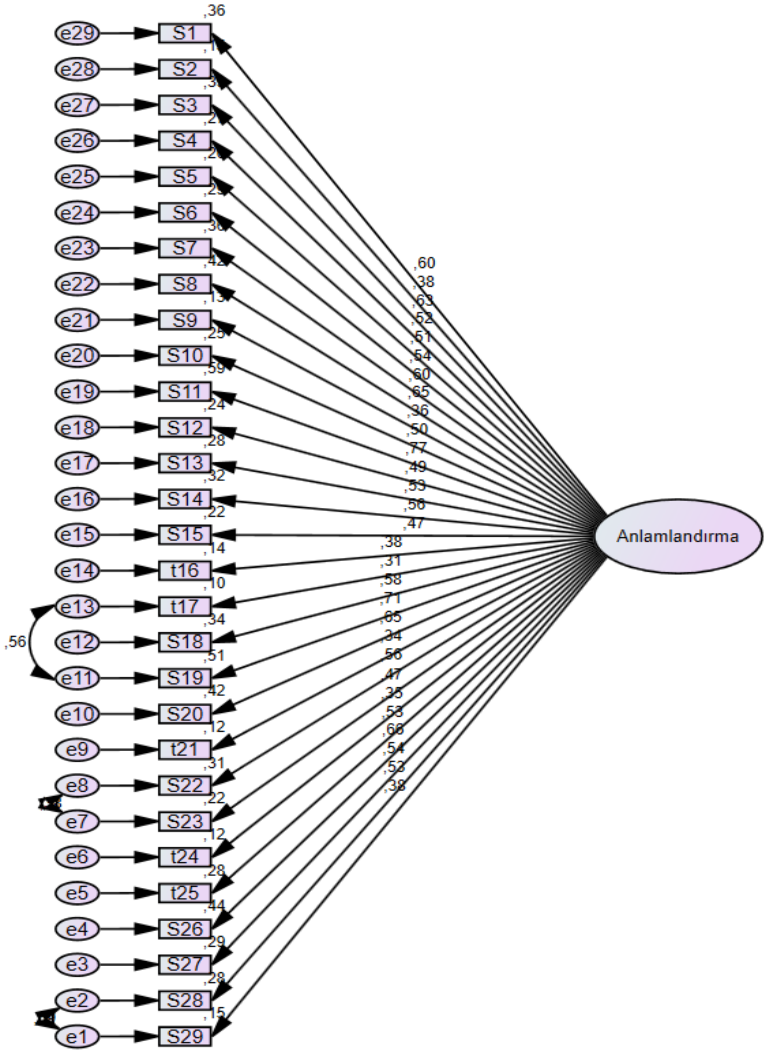

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Canterero ve diğerleri'nin (2021) geliştirdiği Anlamlandırma Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Uyarlama çalışması için için 370 kişiden oluşan örneklem grubundan veri toplanmış ve analizi yapılmıştır. Çalışmada dilsel eşdeğerlik ve ölçüt geçerlilik analizleri için 41 kişilik örneklem grupları üzerinde t-test ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında kişilerin sorulara verdiği cevaplar madde bazında incelenmiş ve anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre iki form arasında dil ve anlam uyumluluğu sağlandığı söylenebilir. Anlamlandırma Ölçeğiyle orta derecede ilişkili bulunmuştur (r = .52). Ölçeğin faktör yapısını incelemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Madde analiz değerleri anlamlı ve uygun bulunmuştur [$\chi 2/df = 2.9$, *RMSEA*=0.07, *GFI*=0.9, *IFI*=0.9]. Güvenilirlik analizinde ölçeğin iç tutarlılığın yüksek olduğu söylenebilir. Ölçek maddelerinin ayırt edici özelliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Bu değerlerin önerilen model için uygun olduğu, ölçeğin iç tutarlılık, geçerlik ve güvenilirlik seviyelerinin yeterli olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre Anlamlandırma İhtiyacı Ölçeği Türkçe formu Türk kültürü üzerinde kullanılmaya ve araştırma yapılmaya uygun bulunmuştur.

Kaynakça

Abeyta, A. A., ve Routledge, C. (2018). The need for meaning and religiosity: An individual differences approach to assessing existential needs and the relation with religious commitment, beliefs, and experiences. *Personality and Individual Differences*, *123*, 6–13. https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.038

Aydın, C., Kaya, M., ve Peker, H. (2015). Hayatın anlam ve amacı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *0*(38), 39. https://doi.org/10.17120/omuifd.80248

Baumeister, R. F. (1992). *Meanings of Life*. The Guilford Press.

Cantarero, K., van Tilburg, W. A. P., Gąsiorowska, A., ve Wojciszke, B. (2021). The need for sense-making as a personal resource: conceptualization and scale development. *Current Psychology*, 1-12. https://doi.org/10.1007/s12144-021-01637-3

Czekierda, K., Banik, A., Park, C. L., ve Luszczynska, A. (2017). Meaning in life and physical health: systematic review and meta-analysis. *Health Psychology Review*, *11*(4), 387-418. https://doi.org/10.1080/17437199.2017.1327325

Crescioni, A. W., ve Baumeister, R. F. (2013). The Four Needs for Meaning, the Value Gap, and How (and Whether) Society Can Fill the Void. *The Experience of Meaning in Life*, 315. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6527-6_1

Frankl, V. (2019). İnsanın anlam arayışı (Çev. S. Budak). Okuyan Us Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1946)

Marshall, C. A., Davidson, L., Li, A., Gewurtz, R., Roy, L., Barbic, S., Kirsh, B., ve Lysaght, R. (2019). Boredom and meaningful activity in adults experiencing homelessness: A mixed-methods study. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 000841741983340. https://doi.org/10.1177/0008417419833402

Moynihan, A. B., Igou, E. R., ve van Tilburg, W. A. P. (2020). Existential escape of the bored: A review of meaning-regulation processes under boredom. *European Review of Social Psychology,* 1–40. https://doi.org/10.1080/10463283.2020.1829347

Peterson, C., Park, N., ve Seligman, M. E. P. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: the full life versus the empty life. *Journal of Happiness Studies*, *6*(1), 25–41. https://doi.org/10.1007/s10902-004-1278-z

Pettitt, A. (2017). *Women's Stories of Emotional Distress, Relational Experiences and Sense-making. Listening in a Different Way.* [Doktora tezi, Lancaster University]. ProQuest LLC. https://doi.org/10.17635/lancaster/thesis/65

Russo-Netzer, P. (2019). Prioritizing meaning as a pathway to meaning in life and well-being. *Journal of Happiness Studies,* 20(6), 1863-1891. doi: 10.1007/s10902-018-0031-y

Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., ve Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, *53*(1), 80–93. https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.80

Steger, M. F., Oishi, S., ve Kesebir, S. (2011). Is a life without meaning satisfying? The moderating role of the search for meaning in satisfaction with life judgments. *The Journal of Positive Psychology*, *6*(3), 173–180. https://doi.org/10.1080/17439760.2011.569171

Tuğsal, T. (2019). Anlamlandırma teorisi ve anlamlandırma ölçeği geliştirme çalışması: Bireylerin çevrelerindeki davranışları, olayları, işaretleri ve farklılıkları anlamlandırma durumları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(17). 483-492. https://doi.org/10.29029/busbed.499888

Ulu, M. (2018). Hayatı anlamlandırma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerine. *Bilimname*, *2018*(36), 165-187. https://doi.org/10.28949/bilimname.459247

Ungersma, A. J. (1968). The search for meaning; *A new approach in psychotherapy.* Westminster Press.

van Tilburg, W. A. P., Igou, E. R., ve Sedikides, C. (2013). In search of meaningfulness: Nostalgia as an antidote to boredom. *Emotion*, *13*(3), 450–461. https://doi.org/10.1037/a0030442

Yoon, E., Cabirou, L., Hoepf, A., ve Knoll, M. (2020). Interrelations of religiousness/spirituality, meaning in life, and mental health. *Counselling Psychology Quarterly,* , 1-16. https://doi.org/10.1080/09515070.2020.1712651